

Darbaspēka daudzveidība un riska novērtēšana: tai jāattiecas uz visiem Aģentūras ziņojuma kopsavilkums

Ievads

Dažādi darbinieki ir pakļauti dažādiem riska faktoriem, taču noteiktas darbinieku grupas ir pakļautas paaugstinātiem riska faktoriem (vai arī tiem ir īpašas vajadzības). Runājot par darbiniekiem, kuri ir pakļauti "īpašiem" vai "paaugstinātiem" riska faktoriem, mēs domājam darbiniekus, kuri ir pakļauti riskiem vecuma, izcelsmes, dzimuma, fiziskā stāvokļa vai statusa dēļ uzņēmumā. Šādi cilvēki varētu būt neaizsargātāki pret noteiktiem darba vides riska faktoriem, un viņiem darbā varētu būt īpašas vajadzības.

Tiesību aktos par drošību un veselības aizsardzību (1) darba devējiem tiek prasīts veikt riska novērtēšanu un ir uzsvērtā nepieciešamība "darbu pielāgot personai", pienākums darba devējam "iepazīties ar darba drošības un veselības riska novērtējumu, tostarp tā, ar ko saskaras darba ņēmēju grupas, kas pakļautas īpašam riskam" un "īpaša riska grupas jāaizsargā no briesmām, kas tās tieši apdraud".

Daudzveidība un daudzveidības pārvaldība darbavietā šobrīd ir būtiski darba drošības un veselības aizsardzības jautājumi. Tomēr daudzveidību reti pēta no riska novērtēšanas viedokļa. Joprojām trūkst praktisku riska novērtēšanas rīku, kas ņemtu vērā īpašus riska faktorus, ar ko saskaras, piemēram, cilvēki ar invaliditāti, migranti, gados veci darbinieki, sievietes un pagaidu darbinieki. Cerams, ka turpmāki pētījumi un izstrāde radīs papildu vadlīniju dokumentus.

Ziņojuma mērķis

Aģentūras izstrādātajā ziņojumā ir uzsvērtā nepieciešamība veikt ietverošu riska novērtējumu, izvērtējot un pārvaldot risku, ņemot vērā darbaspēka daudzveidību. Šā ziņojuma galvenais mērķis ir raksturot, kādēļ un kā riska novērtēšana varētu un tai vajadzētu ietvert visu darbaspēku, un uzlabot to personu informētību, kas atbildīgas par darba drošību un veselības aizsardzību, un to personu informētību, kuras tā ietekmē — darba devējus, darbiniekus, darba drošības speciālistus un arodveselības ārstus — par to, cik svarīgi ir novērtēt risku visiem darbiniekiem.

Ziņojuma pirmajā daļā ir runa par būtiskākajām problēmām, kas saistītas ar darba drošību un veselības aizsardzību sešām darbinieku grupām, kas uzskatāmas par tādām, kas ir pakļautas

lielākam riskam: migranti, darbinieki ar invaliditāti, gados jauni un veci darbinieki, sievietes (ar dzimumu atšķirībām saistītas problēmas) un pagaidu darbinieki. Katras apakšnodalās beigās ir norādītas saites uz papildu informāciju un praktiskām vadlīnijām vai riska novērtēšanas rīkiem.

Ziņojums ir vērst uz to riska veidu novēršanu, ar kuriem saskaras dažādas darbinieku grupas. Tajā ir raksturotas praktiskas darbības darbavietās vai nozares līmenī un to pamats, tostarp arī grupas, kurām tās ir paredzētas, un veidi, kā noteikt un novērtēt rezultātus, blaknes, veiksmes faktorus un problēmas.

Svarīgākie "ar iekļaušanos saistīta" riska novērtēšanas jautājumi

- Daudzveidības jautājums ir jāuztver nopietni un ir atbilstoši jārikojas.
- Jāizvairās no pārsteidzīgu lēmumu pieņemšanas attiecībā uz apdraudējumiem un apdraudētajiem.
- Jānovērtē darbaspēka daudzveidība kā vērtība (nevis kā problēma).
- Jārēķinās ar visu darbaspēku, tostarp apkopējiem, reģistratoriem, apkopes darbiniekiem, pagaidu darbiniekiem, darbiniekiem, kas strādā pusslodzi u. c.
- Darbs un profilaktiskie pasākumi ir jāpielāgo darbiniekiem. Darba piemērošana darbiniekiem ir ES tiesību aktu pamatprincips.
- Daudzveidīgā personāla vajadzības ir jāņem vērā izstrādes un plānošanas laikā, nevis jāgaida, kad pieņems darbā darbinieku ar invaliditāti, gados vecu darbinieku vai migrantu, lai tad veiktu izmaiņas.

(1) Padomes Direktīva Nr. 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā.

- Jāsasaista darba drošības un veselības aizsardzības jautājumi ar jebkādiem darbavietas līdztiesības pasākumiem, tostarp līdztiesības plāniem un nediskriminēšanas politiku.
- Jānodrošina riska novērtētājiem, vadītājiem un inspektoriem, darba drošības speciālistiem u. c. atbilstošas mācības un informācija par daudzveidības jautājumiem attiecībā uz darba drošības un veselības riska faktoriem.
- Jānodrošina katram darbiniekam pienācīgas mācības par darba drošību un veselības aizsardzību; jāpiemēro mācību materiāli darbinieku vajadzībām un specifikai.
- Ietverošajā riska novērtēšanā ir jāizmanto līdzdalības pieeja, iesaistot darbiniekus un pamatojoties uz reālu darba situāciju izpēti.
- Ietverošas riska novērtēšanas labās prakses piemēri atklāj profilaktisko pasākumu kopumu (darba pielāgošana personai, piemērošanās tehnikas attīstībai, pienācīgu instrukciju sniegšana darbiniekiem, speciālu mācību nodrošināšana u. c.) Šo saistīto pasākumu ieviešana ir galvenais panākumu faktors.
- Riska novērtēšana darbinieku grupām, kas pakļauti lielākam riskam, ar mērķi novērst riska faktorus un aizsargāt no apdraudējumiem jau sākuma stadijā, būs ieguvums visiem darbiniekiem (neatkarīgi no vecuma, dzimuma, tautības un auguma). To pasākumu piemēri, kas sniegtu labumu visam darbspēkam, ir šādi:
  - pielāgot telpas un darbavietas (lai tās varētu ērti izmantot darbinieki ar invaliditāti un gados veci darbinieki u. c.), piemēram, rampas, lifti, gaismas slēdži un pakāpieni, kas iezīmēti ar luminiscējošu krāsu u. c.;
  - pielāgot ergonomiskākus rīkus un instrumentus (ko var pielāgot katra darbinieka īpašajām vajadzībām neatkarīgi no auguma vai rakstura); tas nozīmē, ka darbu vai uzdevumu varēs paveikt plašāks darbinieku loks (sievietes, gados veci darbinieki, īsa auguma cilvēki u. c.), piemēram, tādēļ, ka būs vajadzīgs mazāk fiziskā spēka;
  - visu informāciju par drošību un veselības aizsardzību sniegt pieejamos formātos (lai šī informācija būtu saprotamāka migrantiem);
  - izstrādāt metodes un stratēģijas, lai paturētu darbā īpaši gados vecus darbiniekus, kas strādā maiņās; šādas stratēģijas sniegtu labumu visiem darbiniekiem (neatkarīgi no vecuma) un padarītu maiņu darbu pievilcīgāku jauniem darbiniekiem.
- Katru reizi, kad uzņēmums vai organizācija maina darbavietas fizisko vidi vai iegādājas jaunu aprīkojumu, ir svarīgi pārliecināties, ka šīs izmaiņas vai iegādātās lietas ir piemērotas arī daudzveidīgajam darbspēkam.
- Ja uzņēmums vai organizācija nav kompetenta jautājumā par īpašas darbinieku grupas riska veidiem, ir svarīgi meklēt padomu. To var sniegt darba drošības un veselības aizsardzības dienesti un iestādes, veselības speciālisti, darba drošības speciālisti un ergonomisti, invalīdu un migrantu organizācijas u. c.
- Ietverošas riska novērtēšanas labās prakses piemēri atklāj, ka, lai kāds no profilakses pasākumiem būtu efektīvs, ir būtiski iesaistīt visa veida darbojošās personas, kas ar to tieši saistītas:

darbiniekus un darbinieku pārstāvjus, darba padomes, vadību, darba drošības un veselības aizsardzības ekspertus, darbuzņēmējus vai apakšuzņēmējus u. c.

Piemērs — produktīva novecošana — maiņu plāna reforma *Polyfelt* (šobrīd *TenCate*), Austrijā

Austrijas ķīmiskās rūpnīcas vadība un darba padome saskārās ar intensīva maiņu darba, novecojoša darbaspēka un agras pensionēšanās problēmu. Līdzdalīgā procesā ar darba drošības un veselības aizsardzības ekspertu palīdzību tika izstrādāts jauns maiņu grafiks. Rezultāts bija ieguvums visiem. Mazāk darba stundu nedēļā, mazāk nakts maiņu un garāki pārtraukumi ir būtiskākie ieguvumi darbiniekiem. Lielāks ražīgums, pensionēšanās lielākā vecumā un uzlabots laba darba devēja tēls ir daži no ieguvumiem uzņēmumam.

Piemērs — darbinieku ar invaliditāti integrēšanas veicināšana *Ford*, Vācijā

Šā projekta mērķis bija integrēt darbiniekus ar invaliditāti un no jauna integrēt ražošanas procesā darbiniekus pēc ilgstošas slimības. Uzņēmums izveidoja invaliditātes vadības komandu ar vadības pārstāvjiem un darbiniekiem, veica riska novērtēšanu, izmantojot cilvēku ar invaliditāti integrēšanas darba vidē (*IMBA*) rīku, individuālu medicīnas aprūpi un individuālas spēju pārbaudes, un secinājumus izmantoja darba vietas plānošanā. Citas problēmas novērtēja, izmantojot aptaujas lapas. Līdz šim ražošanas procesā no jauna ir integrēti aptuveni 500 strādnieku. Projekts ir ieguvis vairākas balvas.

Kā saņemt ziņojumu

Viss ziņojums ir pieejams angļu valodā aģentūras tīmekļa vietnē, kur to var lejupielādēt bez maksas. <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/TE7809894ENC/view>

Šī faktu lapa ir pieejama visās ES valodās. <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/87/view>

Papildu informācija

“Drošas un veselībai nekaitīgas darbavietas. Ieguvums Jums. Ieguvums Jūsu uzņēmumam. Eiropas kampaņa par riska novērtēšanu” ir tēma 2008./2009. gada Eiropas kampaņai, kuru Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (*EU-OSHA*) īsteno vairāk nekā 30 valstīs, tostarp visās ES dalībvalstīs. Šī faktu lapa ir sagatavota, lai atbalstītu kampaņu.

Citas šīs sērijas faktu lapas un papildu informācija par riska novērtēšanu ir pieejamas šajā vietnē: <http://osha.europa.eu/topics/riskassessment>.

Šis resurss tiek nepārtraukti attīstīts un atjaunināts. <http://hw.osha.europa.eu> ir tiešā saite uz Eiropas kampaņu.

Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, SPĀNIJA

Tālrunis: +34 944794360. Fakss: +34 944794383

E-pasts: information@osha.europa.eu

© Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra. Pavairošana atļauta, norādot avotu. Printed in Belgium, 2009

